

CETĂȚENIA ACTIVĂ – INSTRUMENT AL POLITICILOR DE TINERET IN REPUBLICA MOLDOVA

BEVZIUC Victoria,

Doctor, lector universitar

Facultatea Relații Internaționale Științe Politice și Administrative

Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 323.21-053.6:316.346.32(478) <https://doi.org/10.5281/zenodo.7524116>

SUMMARY

The phenomenon of active citizenship is a relatively new concept, not developed at a systemic level, which made it more difficult to develop participatory democracy and a civic culture among young people in the Republic of Moldova. The general purpose of this research is to establish the level of activism among young people in the Republic of Moldova, identify the challenges that affect active citizenship and develop solutions to stimulate the civic activism of young people and encourage participatory democracy at the local level. Thus, the approach for active citizenship in this study starts from the finding of some premises that refer to: the analysis of the situation in the Republic of Moldova regarding the development and promotion of the concept of active citizenship, the identification of policy mechanisms and the actors involved, both at the level of public institutions and and at the private and non-governmental level.

Fenomenul cetățeniei active este un concept relativ nou, nedezvoltat la nivel sistemic, ceea ce a făcut mai dificilă dezvoltarea democrației participative și a unei culturi civice în rândul tinerilor din Republica Moldova. Scopul general al acestei cercetări este de a stabili nivelul de activism în rândul tinerilor din Republica Moldova, identificarea provocărilor ce afectează cetățenia activă și elaborarea soluțiilor pentru stimularea activismului civic al tinerilor și încurajarea democrației participative la nivel local.

Astfel, abordarea pentru cetățenie activă în studiul dat pleacă de la constatarea unor premise ce se referă la: analiza situației din Republica Moldova privind dezvoltarea și promovarea conceptului de cetățenie activă, identificarea mecanismelor de politici și a actorilor implicați, atât la nivelul instituțiilor publice, cât și la nivelul celor private și non-guvernamentale.

Precum și evaluarea necesităților și provocărilor cu care se confruntă instituțiile publice și nonguvernamentale în dezvoltarea și promovarea programelor de educație pentru cetățenie activă, inclusiv la nivel legislativ. Identificarea bunelor practici și a instrumentelor utilizate de către diferiți actori din Republica Moldova, cât și din alte țări, pentru dezvoltarea conceptului de educație cetățenească și implicarea cetățenilor, în special al tinerilor, la nivel comunitar; formularea recomandărilor privind instrumentele și mecanismele necesare pen-

tru dezvoltarea cetățeniei active în Republica Moldova și asigurarea continuității acțiunilor promovate în cadrul politicilor de tineret vor fi, de asemenea, abordate în acest studiu.

Spiritualitatea, lato sensu, imaginația, animism, totemism, șamanism, politeism, dualism, monoteism, marxism, liberalism, capitalism, comunism, realism și devierile acestora cu prepoziția „neo-”, ar putea exista în lipsa Omului? Evident, nu. „Dacă considerăm statul ca fiind o existență specială care îmbrățișează existențele private, care le unește și le protejează, care le oferă o multitudine de avantaje, la un preț redus și, într-un cuvânt, le procură serviciile publice, finanțele ni se înfățișează ca un număr infinit de molecule vitale, ieșite din aceste milioane de existențe, pentru a se centraliza în mâinile statului și a se repartiza apoi după nevoile sale”[1, p. 1].

Astfel, formalizarea conceptului procesului decizional și participării civice trebuie analizat din perspectiva întâietății perceperii Omului. În acest sens, se distinge cugetul personal-filosofic, precum că Omul este nimic altceva decât produsul Naturii, înzestrat cu capacitatea cogniției, care se află într-o dihotomie, din perspectiva abordărilor Creacioniste versus Evoluționiste. În vederea elucidării scopului final al perceperii deciziei ca a unui proces de metamorfoză pot fi trasate trasa anumite supoziții pentru susținerea celor relatate supra. Construirea teoriei implică identificarea efectelor empirice și elaborarea unei teorii care să prezică, să testeze și să explice aceste efecte. „Acest fapt necesită atragerea de resurse și transformarea lor în bunuri și servicii, precum și toate celelalte acțiuni prin care bunurile și serviciile ajung în faza consumației și se consumă.”[2, p. 41].

Luarea deciziilor se referă la alegeri între cursuri alternative de acțiune, care pot include și inacțiunea. Deși se poate argumenta că managementul este luarea de decizii, jumătate dintre deciziile luate de manageri în cadrul organizațiilor eșuează în cele din urmă. Prin urmare, creșterea eficienței în luarea deciziilor este o parte importantă a maximizării eficienței dvs. la locul de muncă. Termenul „cetățenie activă” se referă atât la practicile politice formale, cât și la activitățile organizaționale informale care promovează democrația prin extinderea participării cetățenilor la rezolvarea problemelor și extinderea accesului la capitalul social și politic. „Deci, sensul activității socio-economice pune în evidență atât latura obiectivă, cât și latura subiectivă a acesteia.”[3, p15]. Principiul participării publice susține că cei care sunt afectați de o decizie au dreptul de a fi implicați în procesul decizional. Participarea publicului implică faptul că contribuția publicului va influența decizia. Prezentul copleșește capacitatea Pământului de a menține abundența vieții. Perceperea actuală este teribil de greșită. În acest moment critic al istoriei, este necesar de reorientat modul de relaționare unii cu alții față de bogățiile Pământului prin intermediul economiei. Este necesară o nouă mișcare de masă care să depună mărturie despre un mod corect de a trăi pe planeta Pământ.

Studiile privind comportamentul maselor au avut loc și în Antichitate, însă, pentru simplifica percepția și de a o „moderniza” putem utiliza doar fraza „pâine și circ plebeilor” utilizate de Juvenal (poet antic) care conferă expresiei „Panem et circenses” o conotație peiorativă, denunțând tentativa împăraților, dintr-o perioadă de decadentă a Romei, de a atrage bunăvoința poporului oferindu-i distracție – jocuri de circ – iar la finalul acestora, hrană cât să-și potolească foamea. Altfel spus, conducătorii Romei au observat că pot distra atenția mulțimii și pot potoli eventualele nemulțumiri și revolte cu un preț destul de mic.

„Nevoile omului constituie motorul întregii activități economice și punctul de plecare al oricărei științe economice.”[4, p. 58]. Deja perioada modernă permite definirea utilizării maselor din perspectiva analizei științifice inițiatorul cărei a devenit Gustave Le Bon care a susținut că mulțimile există în trei etape: scufundare, contagiune și sugestie. În timpul scufundării, indivizii din mulțime își pierd simțul eului individual și responsabilitatea personală. Acest lucru este destul de puternic indus de anonimatul mulțimii. Contagiune se referă la tendința indivizilor dintr-o mulțime de a urma fără îndoială ideile și emoțiile predominante ale mulțimii. În viziunea lui Le Bon, acest efect este capabil să se răspândească între indivizii „scufundați”, la fel ca o boală. Sugestia se referă la perioada în care ideile și emoțiile mulțimii sunt extrase în primul rând dintr-o ideologie inconștientă comună. Membrii mulțimii devin susceptibili la orice idee sau emoție trecătoare. Acest comportament provine dintr-un inconștient comun arhaic și, prin urmare, este de natură necivilizată. Este limitat de abilitățile morale și cognitive ale celor mai puțin capabili membri. Le Bon credea că „mulțimile ar putea fi o forță puternică doar pentru distrugere.”[5, p. 55]

În plus, Le Bon și alții au indicat că membrii mulțimii simt un sentiment mai scăzut de culpabilitate legală, din cauza dificultății de a urmări în judecată membrii individuali ai unei mafie. Pe scurt, individul scufundat în mulțime își pierde controlul pe măsură ce „mintea colectivă” preia controlul și îl face pe membrul mulțimii capabil să încalce normele personale sau sociale. Teoria dezindividualizării se bazează în mare parte pe ideile lui Gustave Le Bon și susține că, „în situații tipice de mulțime, factori precum anonimatul, unitatea de grup și excitația pot slăbi controalele personale (vinovăția, rușinea, autoevaluare permanentă) prin distanțarea oamenilor de identitățile personale și reducerea preocupării acestora pentru evaluarea socială. Această lipsă de reținere crește sensibilitatea individuală față de mediu și diminuează gândirea rațională, ceea ce poate duce la un comportament antisocial.”[5, p. 62] Teoriile recente au afirmat că dezindividualizarea depinde de faptul că o persoană nu poate, din cauza situației, să aibă o conștientizare puternică a sinelui său ca obiect al atenției. Această lipsă de atenție eliberează individul de necesitatea unui comportament social normal.

Abordarea psihanalitică permite care se axează nemijlocit la deducerile lui Sigmund Freud care a subliniat, în teoria comportamentului unei mulțimi, ideea

că a deveni membru al unei mulțimi servește la deblocarea minții inconștiente. Acest lucru se întâmplă deoarece super-ego-ul, sau centrul moral al conștiinței, este înlocuit de mulțimea mai mare, pentru a fi înlocuit de un lider carismatic al mulțimii. Astfel, accentuând că emoțiile simpliste sunt larg răspândite, iar emoțiile complexe sunt mai rare. Într-o mulțime, experiența emoțională generală comună revine la cel mai mic numitor comun ceea ce duce la niveluri primitive de exprimare emoțională

Istoricii joacă cel puțin trei roluri cruciale în promovarea angajamentului civic. În primul rând, ele oferă acces la conținut și context istoric care informează analizele problemelor sociale, culturale sau politice contemporane. În al doilea rând, ele promovează practica de colaborare, reflecția în acțiune și dialogul facilitat ca componente esențiale ale discursului politic productiv și incluziv. În cele din urmă, ei participă și adesea conduc eforturile de a deschide muzee, situri istorice, arhive, biblioteci și alte spații instituționale pentru o varietate de utilizări civice de către indivizi și comunități. „Ca urmare, ea presupune opțiuni ale factorilor de decizie asupra dimensiunii și structurii destinațiilor date resurselor financiare publice, sub forma concretă a cheltuielilor pentru acțiuni considerate de interes public.”[6, p.10]. Deoarece istoricii publici, în special, sunt angajați într-o varietate de instituții culturale și într-un număr tot mai mare de colegii și universități, ei au influențat extinderea angajamentului civic ca valoare definitorie atât în educație, cât și în practica profesională. Lucrul unificator a tuturor teoriilor privind controlul, perceperea și manipularea maselor în vederea obținerii rezultatelor scontate pentru participare civică în cadrul luării deciziilor dorite de conducătorii entităților statale și ale celor non-statale se rezumă la așa zisă teoria identității sociale, care presupune că sinele este un sistem complex alcătuit în primul rând din conceptul de apartenență sau non-apartenență la diferite grupuri sociale. „În prezent, cheltuielile publice, ca o parte a celor relatate supra, sunt extrem de diversificate. Unele se manifestă direct, prin finanțarea de către stat a instituțiilor publice pentru a putea funcționa. Altele influențează indirect mediul economic și social și constituie astfel instrumente ale unei politici de transformare a mediului respectiv pentru a-l ameliora.”[7, p. 298].

Aceste grupuri au diferite valori și norme morale și comportamentale, iar acțiunile individului depind de apartenența la grup la care este cel mai important personal în momentul acțiunii. Această influență este evidențiată de constatările că atunci când scopul și valorile declarate ale unui grup se schimbă, valorile și motivele membrilor săi se schimbă și ele.

Tinerii sunt forța motrice a unei societății cheia spre dezvoltarea durabilă a fiecărui stat în parte, dacă acesta își asumă să asigure sprijinul și resurse suficiente pentru o educație calitativă un loc de muncă decent, condiții și mecanisme de implicare pentru toți tinerii, indiferent de rasă, religie, sex și apartenență.[1] Legea nr. 215 din 29.07.2016 cu privire la tineret. Publicată în Monitorul Oficial:

23-09-2016. La nivel global tinerii constituie circa 24% din populație, estimându-se că numărul lor se va reduce sub 20% până în anul 2025. Astfel, deși numărul tinerilor crește în ansamblu, structura de vârstă a populației și vârsta medie a tinerilor variază foarte mult. În țările dezvoltate, unde rata fertilității a scăzut timp de un deceniu, tinerii reprezintă un segment relativ mic, în timp ce ponderea persoanelor în vârstă de peste 60 de ani crește. În contrast, tinerii din Africa reprezintă cca. 20 % din populația totală, și această cotă este de așteptat să rămână stabilă în următorii 20 de ani. În alte regiuni din țările în curs de dezvoltare numărul tinerilor continuă să scadă, dar rămâne a fi semnificativă în America Latină și Caraibe – 17 %, Asia de Vest – 17 %, Asia de Sud – 19 %. [8].

Luând în considerație faptul că **tinerii reprezintă a treia parte din populația țării**, din păcate se constată că generația lor este în descreștere în mod constant. Este foarte dificil, ca pe fonul îmbătrânirii constante a populației, Guvernul să aplice politici incluzive de participare a tineretului pe dimensiunile cetățeniei active. Prin urmare, analiza dinamicii pentru ultimii 4 ani denotă o descreștere a populației cu vârsta de:

- **14-19 ani**, care a scăzut cu 18,5 mii persoane, ponderea acestei categorii în numărul total al tinerilor cu vârsta 14-34 ani s-a majorat de la 22,0% la 01.01.2017, până la 24,1% la 01.01.2021;
- **20-24 ani**, care a scăzut cu 61,5 mii persoane (sau cu 31,6%), ponderea acestora fiind în descreștere cu 3,9 p.p.;
- **25-29 ani** de asemenea este în scădere, cu 53,3 mii (respectiv cu 23,6% și cu 1,9 p.p.);
- **30-34 ani** s-a diminuat cu 15,0 mii (sau cu 6,7%), ponderea acestora fiind în creștere în perioada analizată cu 3,7 p.p.

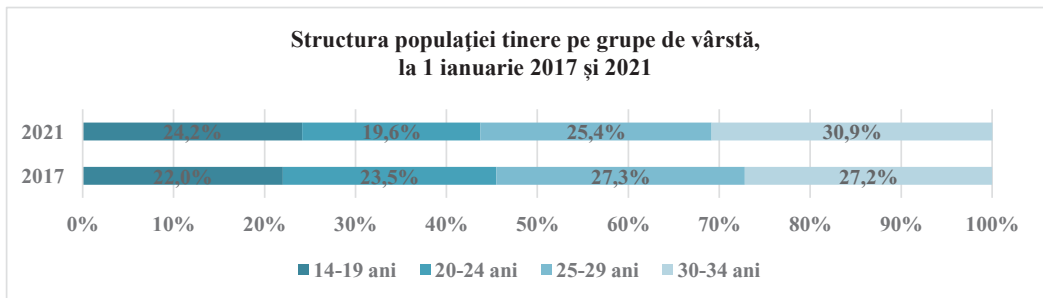

Fig. 1

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor BNS, https://statistica.gov.md/public/files/ComPresa/sociala/2021/Grafice_tineri_2020.xlsx

Situația actuală a tinerilor din Republica Moldova este influențată atât de procesul de tranziție a țării, cât și de insuficiența unor politici și servicii de tineret care să îmbunătățească condițiile de trai a tinerilor și să crească nivelul lor de implicare în viața comunității. Așadar, în acest studiu ne vom axa pe analiza

nivelului de implicare politică și civică a tinerilor din Republica Moldova și ce măsuri sunt întreprinse pentru a redresa situația dată.

Legislația națională abordează complexitatea conceptului de cetățenie activă prin interconectarea la două mari sectoare esențiale pentru tineri - cel al educației și cel privind tineretul. Reglementarea procesului de participare a tinerilor se realizează în baza documentelor de politici publice și cadrului legal.

Problema implicării civice și dezvoltării cetățeniei active în rândul tinerilor este actuală pentru orice societate democratică. Pentru tinerii din Moldova activismul civic este unul apriori, în condițiile în care societatea noastră și-a proiectat o traiectorie de dezvoltare spre standardele și valorile europene, iar viața publică este caracterizată prin diversitatea de actori sociali care formează țesutul democrației participative.

Actualmente, literatura de specialitate abordează o varietate diversă a definițiilor conceptului de cetățenie activă atât din perspectiva autorilor autohtoni, cât și celor occidentali. Amploarea conceptului de „cetățenie activă” include o serie de termeni de la „educația civică”, participare civică și politică, până la „educația pentru democrație”, „educația pentru drepturile omului”, etc. În această ordine de idei, dezvoltarea cetățeniei active și a competențelor civice se numără printre noile priorități ale activităților europene de cooperare în domeniul educației și formării, precum și în răspândirea valorilor democratice fundamentale, competențelor interculturale și a cetățeniei active.

Sociologul englez T. H. Marshall afirma că cetățenia are trei componente, în funcție de drepturile pe care le promovează:

– Componenta civilă a cetățeniei, fiind alcătuită din drepturile necesare pentru libertatea individuală (libertatea persoanei, libertatea cuvântului, a gândirii și religiei, dreptul la proprietate, egalitate în fața legii etc.); instituția cel mai adesea asociată cu drepturile civile este ordinea de drept și un sistem de instanțe judecătorești;

– Componenta politică, care constă din dreptul de a participa la exercitarea puterii politice, ca membru al unui organism investit cu autoritate politică sau ca elector al membrilor unui asemenea organism; drepturile politice sunt asociate cu instituțiile parlamentare;

– Componenta socială, care reprezintă dreptul la standardul de viață dominant și patrimoniul social al societății; drepturile sociale sau de protecție asigură accesul egal la ceea ce sunt considerate a fi valori fundamentale social-economice, precum educația, sănătatea, spațiul de locuit și un nivel minim al venitului. [9]. În analiza cetățeniei active se face necesară descifrarea conceptuală a civismului. Într-o opinie se reține că civismul presupune posedarea de către personalitate a capacității de a coexista cu ceilalți cetățeni într-o societate democratică și pluralistă, deschisă lumii, precum și posedarea capacității de a construi în comun o societate echitabilă, cu drepturi egale pentru toți cetățenii, atât „de jure”, cât și „de facto”. [10, 178]. Astfel, civismul cuprinde în sine formarea unor calități, cunoștințe, concepții și modele de comportament, datorită cărora este posibil de a edifica spațiul civic și societatea civilă în ansamblu, într-o realitate cu adevărat democratică, care îmbină în sine respectul atât față de diversitate, precum și față de valorile commune. [11,55].

Cetățenii tineri din Moldova au un rol activ în construirea unei societăți democratice, mai bune, care își cunosc drepturile și responsabilitățile, întrucât cetățenii activi dau dovadă de solidaritate față de alții și sunt gata să contribuie la bunul mers al societății. Cetățenia activă este importantă pentru că reprezintă un mijloc de implicare și angajare politică și civică, prin care tinerii pot negocia și susține realizarea drepturilor lor și soluționarea problemele caracteristice nevoilor de vârstă.

Trebuie să subliniem semnificația faptului că din cele patru direcții prioritare de intervenție pe care se axează politicile publice dezvoltate pentru sectorul de tineret, prima din ele este participarea tinerilor, obiectivul general al acestei direcții prioritare fiind creșterea nivelului de implicare a tinerilor în procesul de consolidare a democrației participative. Indiscutabil sunt pași care vor contribui ulterior în zona politicilor publice de a stimula participarea tinerilor pentru următorii ani, dar va fi și o sarcină pentru autoritățile cu atribuții în domeniu de a formula noi viziune care să corespundă nevoilor și aspirațiilor de participare a tinerilor din țară.

Respectiv, și Republica Moldova ar trebui să asigure ca tinerii să fie implicați în dezvoltarea, implementarea și monitorizarea diferitor programe de tineret,

servicii adresate tinerilor, politicilor și legislației relevante, care afectează direct viața lor, la nivel școlar, universitar, dar și la nivel local, național și internațional. Pentru a stimula nivelul de activism, tinerii trebuie să se susțină, să coopereze între ei, să se asocieze pentru a putea participa într-o mod democratic la prosperitatea comunităților lor.

Această abordare este prezentă și în discursul participanților la focus-grupuri, care asociază conceptul de „cetățenie activă” cu următoarele elemente: „interesul cetățenilor”, „implicare”, „activități decizionale”, „voluntariat”:

„...cetățenia activă reprezintă interesul cetățeanului pentru procesele ce se întâmplă în comunitatea în care trăiesc, faptul ca te implici într-un proces va avea impact asupra ta” (Tânăr, 19 ani, Chișinău)

„...cetățean activ se implică în folosul comunității, participă la alegeri și încearcă să facă mai multe lucruri frumoase” (Tânără, 16 ani, Chișinău)

„...un cetățean activ se implică în activitățile decizionale” (Tânără, 19 ani, Soroca)

„...se implică în viața societății, face activități de voluntariat” (Tânăr, 18 ani, Soroca)

Astfel, a fi „cetățean activ” în viziunea tinerilor respondenți semnifică a fi un membru activ, prin conștientizarea acestui statut și implicarea la acțiune. Toate aceste elemente menționate de tineri sunt pe larg utilizate și au dreptul la existență, deoarece caracterizează aspectele de bază ale conceptului de cetățenie activă.

Abordarea cetățeniei active în Republica Moldova este una contextuală, fiind aplicată la nivel național, bazându-se pe nevoile și specificul social-cultural al realității noastre. Însă, luând în considerație procesele de integrare europeană pentru cetățenia activă în rândul tinerilor, acest concept, tot mai progresiv, încorporează abordarea europeană. În acest context trebuie să menționăm că, Republica Moldova este parte la inițiativa Consiliului Europei privind promovarea Educației pentru Cetățenie Democratică și Drepturile Omului în țările parteneriatului Estic. Misiunea acestei inițiative pentru Cetățenie Democratică și Educației pentru Drepturile Omului, stabilit de Consiliul Europei, constă în a menține în viață democrația participativă, sprijinind tânăra generație să devină cetățeni activi. O atenție majoră este acordată promovării participării civice a tinerilor prin politicile elaborate de instituțiile europene, precum Comisia Europeană, Consiliul Europei. În domeniul tineretului, UE stabilește un cadru de cooperare între statele membre prin intermediul strategiei UE pentru tineret.

Prin intermediul programelor *Erasmus+*, „*ORIZONT 2020*” UE oferă, de asemenea, finanțare, instrumente și resurse destinate cetățenilor, organizațiilor și reformelor politice în mai multe domenii, printre care:

✓ studii, formare și dezvoltare pentru tineri, stagii și profesioniști din domeniul educației în străinătate;

- ✓ oportunități în străinătate pentru tineri și pentru lucrătorii de tineret;
- ✓ oportunități pentru ca organizațiile să dezvolte parteneriate pentru inova-re în domeniul educației, formării și tineretului;
- ✓ schimburi de cunoștințe și reforme care vizează creșterea economică, cre-area de locuri de muncă, echitatea și incluziunea socială în Europa.

În ceea ce privește Republica Moldova, în curriculumul național pentru în-vățământul general sunt disciplinele „Educație civică” și „Educație pentru socie-tate”. Misiunea acestor discipline constă în formarea calităților unui cetățean ac-tiv și responsabil, promotor al valorilor naționale, general umane și democratice. Prin această politică educațională, de fapt, se urmărește formarea unei generații tinere de cetățeni activi, informați, responsabili, pregătiți pentru a trăi și a acționa într-o societate democratică.

În cadrul discuțiilor de grup, la întrebarea cunoașterii practicilor existente de realizare a cetățeniei active în Moldova, tinerii respondenți au menționat în linii generale următoarele: activitățile de voluntariat, instruirile, tabere de vară, etc. Acest fapt demonstrează familiarizarea tinerilor din Moldova cu manifestarea cetățeniei active.

„...voluntariatul ca formă de realizare a cetățeniei active” (Tânără, 18 ani, Soroca)

„...taberele de vară tot sunt interesante și informatoare, comunitatea tineri-lor care se adună și împărtășesc idei despre cetățenia activă” (Tânără, 19 ani, Soroca).

În același context, respondenții la discuții în grup au menționat că datorită implicării tinerilor, există succese în realizarea cetățeniei active în rândul tineri-lor din Moldova.

„...cred că însuși faptul că avem mulți tineri care sunt în funcții cheie în Republica Moldova, avem primari, care sunt tineri, avem consilieri locali, muni-cipali, deputați anume aceasta confirmă faptul că acești tineri și au dat un oare-care interes pentru anumite procese ulterior au reușit să se implice în rezolvarea careva probleme” (Tânăr, 19 ani, Chișinău)

„...încurajarea în realizarea parteneriatelor cu APL, investirea, promova-rea ideilor tinerilor, schimbarea viziunii asupra sectorului de tineret” (Tânără, 19 ani, Soroca)

La fel, se observă că respondenții cunosc despre principalii actori, care pro-movează cetățenia activă în Moldova, ceea ce ne permite să afirmăm despre ni-velul de informare ridicat al celor intervievați pe acest subiect, fiind familiarizați cu rețeaua structurală instituțională și cu funcționalitatea acestora.

„...cunoaștem despre rețeaua consiliilor locale a tinerilor, care are diverse activități în diferite raioane ale Moldovei” (Tânără, 18 ani, Ialoveni)

„...Centru de tineret Pro Viața cu voluntariatul” (Tânără, 19 ani, Soroca)

„...un rezultat frumos al Consiliul Municipal al Tinerilor este faptul că avem

în Chişinău un centru municipal pentru tineri asta iarăşi este insistenţa CMT cu autorităţile, tinerii au spus că au nevoie de un spaţiu CMT a bătut la uşa autorităţilor şi au spus despre acest lucru şi în 2019 s-a deschis Centrul municipal pentru tineri din Chişinău şi iarăşi este un rezultat al participării tinerilor” (Tânără, 17 ani, Chişinău)

Astfel, în Republica Moldova printre actorii importanţi care promovează cetăţenia activă se numără şi **Consiliul Naţional de Tineret din Moldova**. Aceasta este o structură asociativă a 61 de organizaţii de tineret, ce promovează drepturile tinerilor şi reprezintă interesele organizaţiilor de tineret în procesul de elaborare, implementare şi evaluare a politicilor de tineret. Activitatea lor se desfăşoară în baza stabilirii a patru priorităţi şi anume:

- educaţia tinerilor, drepturile tinerilor şi incluziunea socială,
- dezvoltarea organizaţiilor şi iniţiativelor de tineret,
- politicile de tineret elaborate de către autorităţile centrale şi cele locale.

Aşadar, CNTM este organizaţia care reprezintă interesele tinerilor din Republica Moldova, care contribuie la dezvoltarea sectorului asociativ de tineret prin desfăşurarea unor activităţi de instruire, advocacy, consultare şi informare.

O altă structură reprezentativă a tinerilor la nivel raional este **Consiliul Raional al Tinerilor**, care are drept scop identificarea soluţiilor şi planificarea activităţilor în ceea ce priveşte promovarea drepturilor tinerilor din raion.

Pentru promovarea şi stimularea tinerilor de a se implica activ, în sectorul de tineret au fost create, de asemenea, nişte structuri de participare formală pentru tineret. **Consiliul Local al Tinerilor** reprezintă o formă de reprezentare a tinerilor la nivel local, care are drept scop formarea şi stabilirea unei relaţii de dialog între tineri şi administraţia publică locală, încurajarea şi responsabilizarea tinerilor, promovarea egalităţii de şanse şi excluderea formelor de discriminare. În lipsa acestui consiliu, procesul de planificare şi consultare a activităţilor de tineret este realizat de specialistul de tineret din Administraţiei Publice Locale de nivelul I.

Aceste structuri de participare formală pentru tineri nu sunt suficiente, deoarece, cum s-a menţionat şi *supra*, ponderea tinerilor în categoria de vârstă 25-35 ani, care să participe în structurile existente la nivel local şi naţional, este foarte joasă, fapt menţionat de participanţii la focus-grup.

„...numărul de tineri efectiv se epuizează mai repede, este fluxul ăsta foarte mare de tineri, acelaşi CNTM sigur că au ajuns în toate localităţile din ţară cu un oarecare focus-grup, training, ş.a.m.d. erau acolo vreo 10-15 tineri care au fost la această activitate, însă ei au crescut, au plecat la facultate la Chişinău şi au rămas aici, sau au plecat peste hotare... şi iarăşi nu este continuitate, nu se creează bula ceea ce activaţi în comunitate, dar se dispersează”. (Tânăr, 19 ani, Chişinău)

„...sectorul de tineret 14-35 ani, dar cea mai activă 14-25 ani caci după 25 ani nu mai observăm acel interes de participare civică activă, aş aprecia cu 8

activismul civic

al tinerilor din Soroca dar tindem mai mult...” (Tânăr, 19 ani, Soroca)

Acest lucru se explică și prin faptul că acești tineri au alte priorități mult mai importante, precum întemeierea unei familii, asigurarea unui trai decent sau un program de muncă solicitant.

Cu siguranță, participarea și implicarea tinerilor în procesele de dezvoltare a cetățeniei active reprezintă o condiție esențială în funcționarea și consolidarea democrației. Fapt confirmat și de datele din sondajul public, în care tinerii, în mare parte, peste **52,6%** afirmă că conceptul de cetățenie activă contribuie la edificarea unei societăți democratice.

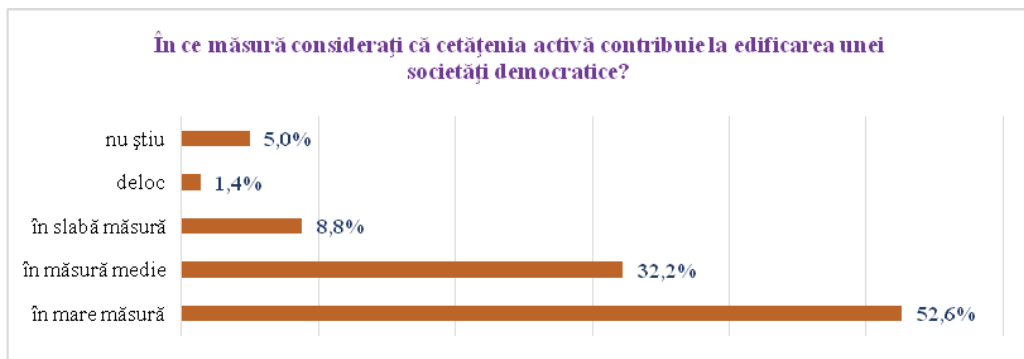

Fig. 2

În aceeași ordine de idei, participanții la chestionar evidențiază importanța corespunderii elementelor cetățeniei active (de exemplu, dialogul, transparența activităților, implicarea) cu nevoile de participare civică, considerând că ele corespund într-o măsură medie sau mare (**cca. 78%**) și doar **6%** au răspuns că nu știu. Aceste rezultate relevă nivelul ridicat de interes și de așteptări ale tinerilor în procesul de participare civică în comunitățile lor.

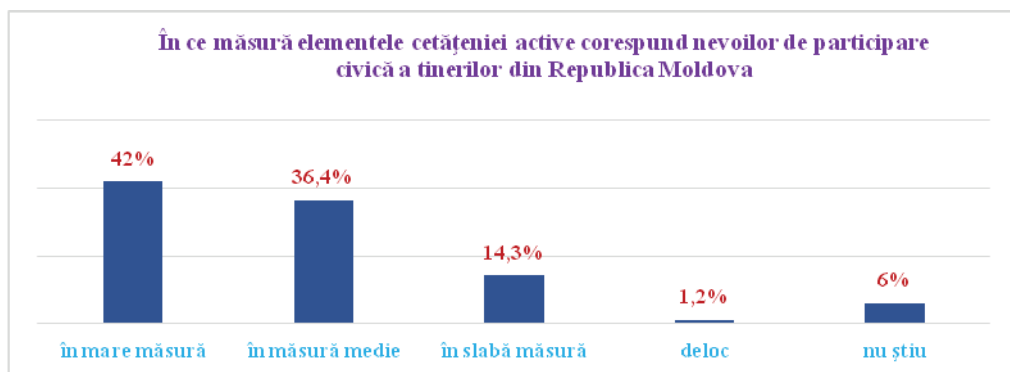

Fig. 3

În cadrul focus-grupurilor, la întrebarea despre participarea tinerilor la viața publică, se regăsește aceeași tendință de interes pentru participare din partea tinerilor.

„...este important că noi tinerii să participăm ne construim singuri viitorul să facem ce e mai bine pentru noi” (Tânăr, 18 ani, Florești)

„...tinerii sunt viitorul, dar noi avem o viziune mai diferită decât generațiile actuale avem idei mai inovatoare și putem să implementăm în practică cu ajutorul APL aceste idei” (Tânără, 18 ani, Soroca)

„...tinerii sunt foarte importanți și cei care cunosc ei informează și alți tineri ca să facă comunitatea fericită” (Tânără, 19 ani, Soroca)

Totuși, în discursurile respondenților la focus-grup a fost menționat că, în mare parte, fenomenul participării în comunitățile din Republica Moldova nu este caracteristic unui număr ridicat de tineri, există un o minoritate de tineri, care este hiperactivă în comparație cu masa mare de tineri inactivi. Acest moment denotă două extremități în procesul de participare civică a tinerilor din țară, poate constituie anumite dificultăți în dezvoltarea cetățenie active atât la nivel local cât și național.

„...părerea mea este că, o parte mică din tineri se implică cu adevărat. Da, există grupe, există oportunități, dar puțini sunt cei, care se implică cu adevărat, vor să facă cu adevărat ceva pentru comunitatea lor. Apreciez acei tineri, care se implică”. (Tânără, 17 ani, Chișinău)

„...la noi în comunitate e tare greu să-i chemi pe tineri să se implice în activități. Și mulți întreabă: ce am din asta? Sau ce ai tu din asta?” (Tânăr, 18 ani, Rezina)

„...la noi în raion acum suntem o mână de tineri care se implică, este greu să îi motivezi pe tineri să vină la centru” (Tânără, 18 ani, Ocnîța)

Amploarea implicării și participării civice a tinerilor în comunitate este relaționată cu instrumentele de informare, pe care tinerii le utilizează întru cunoașterea subiectelor și problemelor comunității. În prezent, spațiul digital prin resursele de interacționare de care dispune permite tinerilor să fie implicați activi pe marginea diferitor subiecte ce abordează problemele tinerilor.

În acest sens, pentru a fi informați despre evenimentele din comunitățile lor tinerii folosesc, preponderent, rețele sociale, care au devenit mijlocul de comunicare și informare cu cel mai înalt nivel de utilizare (**cca.72%**), urmat de rețeaua de prieteni și familie (**cca. 11%**), fapt ce arată importanța legăturilor sociale în comunitate, lăsând în urmă mijloacele de informare tradiționale, precum mass-media locală și anunțurile publice a autorităților (**câte 8% fiecare**).

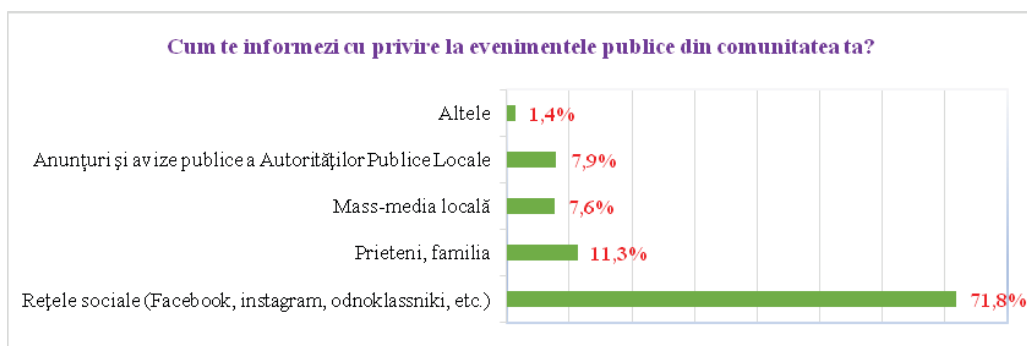

Fig. 4

Din constatările analizei studiului, trebuie să menționăm, că nivelul de informare al tinerilor despre structurile și oportunitățile de participare la nivel local și național depind de o serie de factori sociali și instituționali, ce includ:

- **mecanisme de informare și de conștientizare** despre necesitate implicării tinerilor diversele procese din comunitate, de exemplu: procese decizionale, elaborare bugetară;
- **perioada de informare** – când sunt la studii sau în vacanță;
- **actorii sociali implicați în procesul de informare** – de la tipurile de organizații de tineret până la diverse instituții publice administrative;
- **conținutul informației diseminate** – accesibil și prietenoase categoriilor de tineri.

În linii generale, putem să afirmăm că practicile de comunicare a tinerilor în Moldova cunosc o gamă largă de surse și stiluri de informare. Ceea ce denotă că nu există încă construit un mecanism integrat de comunicare și informare al tinerilor care să stabilească sursele și conținutul informației, mai degrabă aceasta poartă un caracter dispers, fragmentar și ocazional în dependență de capacitățile și interesul actorilor responsabili de componenta de participare a tinerilor.

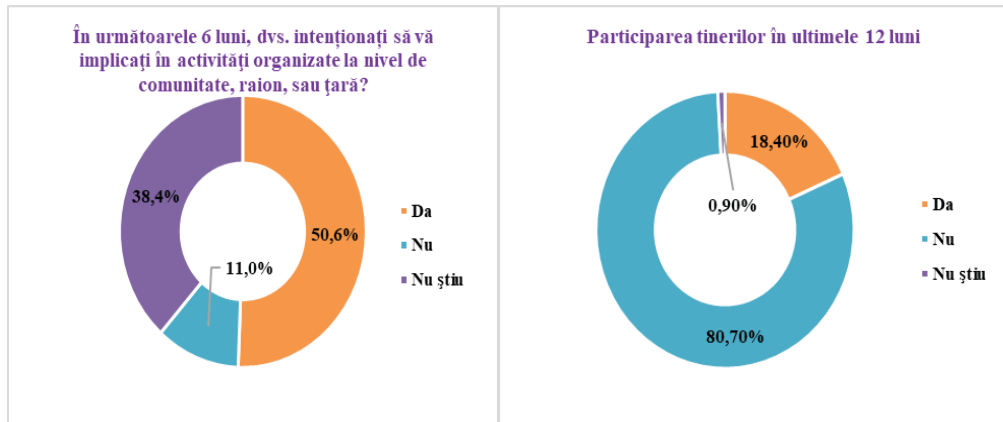
La întrebarea „*Cât de frecvent participi la activități voluntare/extracurriculare în comunitatea ta*”, cei mai mulți respondenți (**23,3%**) au răspuns că nu participă la activitățile din comunitate. Apoi urmează categoria celor, care se implică puțin și temporal și doar **16,6%** au o rată de participare mai frecventă, de câteva ori pe lună. În acest context de analiză se conturează întrebarea referitor la cât de vizibil și eficient sunt organizate activitățile adresate tinerilor și în ce măsură abordează nevoile reale ale tinerilor din localitățile Moldovei.

Acest aspect a fost evident și în demersul respondenților la discuțiile de grup, unde au expus că sunt diverse activități, dar din păcate masa de tineri care se implică în activități rămâne a fi în continuare redusă și dispersă. În pofida faptului că, în unele localități numărul de tineri este mare, precum este mun. Chișinău, totuși, prezența lor în cadrul activităților comunitare rămâne scăzută.

Analiza răspunsurilor participanților la focus-grupuri a scos în evidență importanța resursei motivaționale, ca un factor esențial pentru participare. Pentru tineri este important să se manifeste independent și să-și asume anumite responsabilități pentru ceea, ce se întâmplă în comunitatea lor. Asta le permite să-și dezvolte abilitățile de leadership, de discurs public, de satisfacție și utilitate socială, care, în final, pot contribui la dezvoltarea cetățeniei active.

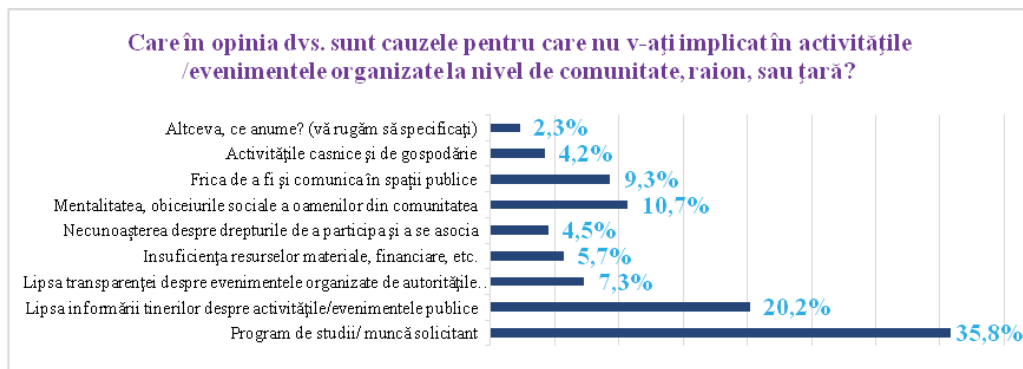
De asemenea, tinerii sunt în așteptarea și unui feed-back din partea adulților. Ei așteaptă să fie încurajați în începuturile lor, să colaboreze și să organizeze acțiuni nu doar de unii singuri, ci în parteneriat cu adulții. Asta demonstrează o deschidere de a învăța ceva de la adulți, întrucât capacitatea de a relaționa cu mediul și actorii lui nu se dezvoltă de la sine în procesul de maturizare a tinerilor, ci se dobândește prin practică, lucru în echipă și acumulare de experiență pe tot parcursul vieții.

Datele chestionarului creionează o tendință în dinamică, conform căreia tinerii intenționează în următoarele 6 luni să se implice în activități organizate la nivel de comunitate, raion sau țară, în pofida faptului că 1/4 din cei chestionați nu participă sau foarte puțin participă în comunitate. Statistica participării tinerilor este confirmată și de alte studii naționale realizate pe subiectul participării tinerilor (*a se vedea figura de mai jos „Participarea tinerilor în ultimele 12 luni”*) [12, 11].

O explicație ce vine să argumenteze implicarea redusă a tinerilor rezidă în faptul că în mare măsură tinerii sunt încadrați în programe de muncă sau de studii solicitante – **35,8%** din cei chestionați. Nivelul scăzut de informare a tinerilor, după cum s-a menționat și *supra*, reprezintă o altă barieră care limitează participarea tinerilor – **20,2%**, urmat de mentalitatea și, într-un fel, reticența și scepticismul oamenilor din localitate față de activismul manifestat de tineret – **10,7%**. Mai sunt și bariere psihologice, cum este glosfobia sau teama de a vorbi în spații publice, care, potrivit chestionarului, această fobie socială a fost menționată de **fiecare al 9-lea tânăr**.

De cealaltă parte, transparența redusă cu privire la evenimentele organizate de autoritățile publice, de asemenea, constituie o cauză legată de neimplicarea tineretului în activitățile comunității – 7,3%, și asta în condițiile în care platformele on-line și rețelele de socializare sunt pe larg utilizate atât de membrii unei colectivități (de exemplu, grupuri de comunicare din cartiere, sate, raioane etc.), cât și de autoritățile publice de orice nivel. Respectiv, aceste statistici permit de a afirma că, mai sunt rezerve la capitolul transparenței în cadrul APL, în special cele cu tangență la tineret și activitățile conexe sectorului de tineret. Aceasta, la rândul ei, generează o altă cauză menționată de cei chestionați, și anume necunoașterea despre drepturile de a participa și a se asocia – 4,5%.

Tinerii activi sunt conștienți de absenteismul civic al majorității tinerilor și recunosc acest fapt, generat de un set de factori sistemici, cum sunt mecanismele slabe de informare, necunoașterea beneficiilor de participare civică, capacitatea instituțională slabă a instituțiilor de învățământ de a implica tinerii din comunitate etc., totuși, aceștia vin și cu niște soluții pentru a depăși această reticență a tinerilor la participare. Soluțiile propuse de participanții la discuții se focusează pe producerea de experiențe de la egal la egal în stimularea activismului civic, iar în cadrul instituțiilor școlare să fie promovate parteneriate cu diverse organizații de tineret.

Analiza opiniilor focus grupurilor denotă că tinerii au nevoie de fi nanțare – fie și minimală – a proiectelor, dar și finanțare instituțională pentru viabilitatea organizațiilor pe care le creează. Finanțările din surse locale sunt puține și insuficiente, în schimb există numeroase – și în unele cazuri generoase – fi nanțări internaționale. De asemenea, factorul motivațional de ordin social reprezintă acea forță motrică care îi face pe tineri să își atingă aspirațiile de cetățenie activă, pentru ei fi ind foarte importante încurajările și feedbackul pozitiv din partea comunității.

Tinerii au o multitudine de idei despre îmbunătățirea vieții în comunitate, și își doresc ca acestea să fi e auzite și luate în considerare. Procesul de comunicare între administrația publică și tineri trebuie să fi e unul consistent, transparent, cu

beneficii mutuale, pentru a crește cetățeni valoroși și activi, gata să contribuie în beneficiul întregii societăți. Întrucât participarea civică este un concept relativ nou pentru societatea contemporană din R. Moldova, studierea factorilor care motivează tinerii să participe activ la luarea deciziilor este esențială în direcția sporirii a cetățeniei active.

În acest context, la întrebarea dacă administrația publică locală implică tinerii în deciziile care influențează viitorul localității doar 11,6% au răspuns că sunt implicați deseori, iar fi ecare al 3lea fi e că este ocazional implicat, fi e că nu este implicat deloc. Un astfel de tablou poate fi interpretat prin prisma instaurării măsurilor antipandemice de distanțare socială și sistare a activităților mai multor organizații de tineret, care a determinat o retragere considerabilă a tinerilor din activitățile civice. Pe de altă parte, nivelul scăzut de informare a tinerilor reprezintă o barieră care limitează participarea tinerilor în procese decizionale. O bună parte dintre tinerii intervievați, care nu fac parte din structurile de participare formală, nu cunosc posibilitățile și structurile de participare existente la nivel local, iar eficiența proceselor de informare diferă în raport de aceasta. Lipsa de conștientizare a participării este caracteristică nu doar tinerilor, ci și specialiștilor care lucrează cu tinerii, precum și unor funcționari publici.

Concluzii și recomandări

Activismul civic înalt al tinerilor este obiectivul prioritar a unei democrații consolidate, însă aceștia au fost mult timp marginalizați în procesul de elaborare și implementare a politicilor dedicate lor. Adoptarea și implementarea politicilor de tineret nu este un proces ușor, însă ele trebuie să fi e formulate în așa fel încât să arate cu adevărat care este multitudinea de provocări cu care se confruntă tinerii zilnic și ce îi împiedică să se dezvolte, săși realizeze potențialul la maxim. Prin umare, politicile de tineret și planul de acțiuni trebuie să evidențieze abordările, responsabilitățile și programele multisectoriale care pot aduce beneficii tinerilor pe termen scurt și lung. Una dintre cele mai importante obiective ale politicii de tineret este crearea condițiilor favorabile dezvoltării personale a tinerilor și sprijinirea acestora în procesul de integrare cu succes în societate. Astfel, se pune accent pe dezvoltarea conștiinței, creativității, capacității de a-și asuma responsabilitatea pentru propriile acțiuni și pentru creșterea nivelului de participare. Evaluarea tinerilor ca parteneri egali în procesul de dezvoltare și susținerea democrației este absolut esențială, iar folosirea potențialului acestora este un semn pozitiv ale dezvoltării socio-economice a oricărui stat. Din acest considerent este nevoie ca R. Moldova să investească mult mai mult în stimularea activismului civic al tinerilor. În contextul obiectivelor propuse în studiu, vom enunța următoarele recomandări:

1) Asigurarea transparenței activității autorităților publice și actualizarea permanentă a paginilor web ale autorităților publice;

2) Crearea mecanisme suplimentare în ceea ce privește programele antreprenoriale orientate către tineri cu șanse reduse, pentru a scădea rata șomajului în rândul tinerilor;

3) Atribuirea statutului formal organizațiilor politice de tineret ar crește nivelul de independență a organizațiilor, iar prin intermediul pârgurilor legale ar putea influența politicile naționale în toate domeniile de interes;

4) Continuarea procesului de informare a tinerilor și a reprezentanților administrației publice despre importanța implicării active a tinerilor în procesele decizionale;

5) Promovarea activităților de voluntariat;

6) Dezvoltarea gândirii critice și creșterea nivelului de educație media, prin încurajarea lucrătorilor de tineret și a profesorilor din instituțiile de învățământ să se axeze pe dezvoltarea abilităților de interpretare corectă a știrilor și informației din social-media;

7) Realizarea unor studii privind evaluarea impactului și nivelului de satisfacere a tinerilor privind serviciile de tineret livrate de autoritățile publice și organizațiile de tineret.

BIBLIOGRAFIE

1. Gandillot M.R. Essai sur la science de finance, Paris: Libraire-Editeur, 1940.
2. Crețoiu G., Cornescu V., Bucur I. Economie, București: Editura ALL BECK, 2003.
3. Bănuț A., Lefter C. Finanțe publice, contabilitate bugetară și de trezorerie, București: Editura Economică, 2002.
4. Gide C. Curs de economie politică, București: Tipografiile Române Unite, 1921.
5. Лебон Г., Психология народов и масс. Moscova, Editura „АСТ”, pagina 55
6. Alexandru F. Fiscalitate și prețuri în economia de piață, București: Editura Economică, 2002.
7. Voinea Gh. Ștefura G. Impozite, taxe și contribuții, Iași: Editura Junimea, 2002.
8. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, World Youth Report, 2018, p. 13, <https://www.un.org/development/desa/youth/wp-content/uploads/sites/21/2018/12/WorldYouthReport2030Agenda.pdf>, consultat la 27.10.2021.
9. T. H. Marshall, Citizenship and Social Class, în J. Manza, M. Sauder (eds.), Inequality and Society, Norton and Co., New York, 2009.

10. E. Balan, Instruirea și educația civică – factori favorabili pentru edificarea societății civile, în: Metode practice ale educației civice (titlu tradus), Institutul Democrației, Comrat, 2013.
11. I. Iacob, Cetățenia activă – premisă și garanție indispensabilă a realizării drepturilor omului în societatea democratică contemporană, în E. Bălan (coord.), Protecția drepturilor omului: mecanisme naționale și internaționale, Chișinău, 2016.
12. COVID-19 și tinerii: Efectele pandemiei asupra participării tinerilor. Ivașcu R., Doros V., Buzu A. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, 2020, https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/covid_19_impactul_participareatinerilor.pdf